

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 15-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: [NRO09042](#)

Områdesnamn: [ÖSTERGARNBERGET-GROGARNBERGET OCH KLINTEKLINTEN](#)
(2 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SO, Mittpunkt: 6J 4g 03

Areal: 1 960 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m

Riksvärde

klintkust, sedimentär berggrundsstratigrafi, grotta		flora
odlingslandskap	äng	flora
	naturbetesmark	

Värdeområde: Storslaget kustområde bestående av en vacker klintkust. Klintarna har i regel mycket flacka eller endast svagt böljande överytor. I branterna finns bitvis mäktiga mängder grovblockiga rasmassor. I klintarna märks på flera håll uteroderade strandgrottor. Nedanför klintarna finns vackra strandvallar som följer kustlinjen. Kuststräckan mellan Snabben och Herrvik är den stromatoporoidrikaste lokalen i världen och föremål för många internationella studier om revsamhällen m m. Området ligger i ett gammalt odlingslandskap där fårproduktion dominerat under lång tid. I hela området finns ett träd- och buskskikt som är starkt präglad av den långvariga betesdriften. Utmarker såsom alvar, annan öppen utmark, buskrik utmark, betad skog och havsstrandäng upptar större delen av områdets vidsträckta naturbetesmarker. I betesmarkerna är blomsterprakten stor och här växer bl a vildlin, darrgräs, ängsnycklar, kattfot, brudsporre, jordtistel, alvarkösa, alvarveronika och gotlandsstånds. I området finns även Sveriges enda kända förekomst av den lilla ormbuken mjältbräken.

I området ingår även Östergarns prästäng, som hör till ett av Gotlands finaste ängen. Ängten är mycket välhävdad och har en rik flora. Här växer bl a svensk ögontröst, en art som i världen bara finns på Gotland. I ängten växer även späd ögontröst, som är en annan ovanlig ögontröstart. Området har ekologiskt mycket intressanta förhållanden, en egenartad växtlighet och många vegetationstyper av stort intresse. Lillgrunn och Storgrunn är häckplatser av riksintresse. Områden har stora värden för friluftslivet. Landskapsbilden är storslagen.

Huvudkriterier:

- A. Kustklintberg och inlandsklintberg som präglar Östergarnslandet.
- C. Förekomst av två rödlistade ögontröstarter.
- D. Artrika betesmarker. Rik vegetation i Östergarns prästäng.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet, raritet, funktion.

Förutsättningar för bevarande: Att markanvändningen inte förändras. Bl a att fårbetet fortsätter. Området påverkas negativt av ytterligare täktverksamhet och ovarsam körning. Fågelöarna Lillgrunn och Storgrunn bör lämnas orörda. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Grogarnsbergets kustparti omfattas av strandskydd 200 m.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr I 4 Gotlandskusten.

Ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 26).

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer I8006 47-01--02, 47-11, 47-14).

Delar av Östergarnsberget och Hässleklint är Natura2000-områden (Beslut 1998-12-22).

Områdets huvuddrag: Östergarn utgör ett representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker i form av havsstrandäng, alvar, annan öppen utmark, buskrik utmark, betad skog, öppen hagmark samt slättermark av typen träd- och buskbärande äng. Artrika växtsamhällen med arter som vildlin, darrgräs, ängsnycklar, kattfot, brudsporre och jordtistel. I området finns de hotade arterna späd ögontröst, svensk ögontröst, alvarveronika och gotlandsstånds. Vanliga vegetationstyper är alvarhed av fårsvingeltyp, alvarhed av örtrik ängshavretyp, alvarhed av hållmarkstyp, friskäng av skogsnävatyp, örtrik friskäng, fuktäng av kalktyp, saltågrödsvingeltyp och torräng av fårsvingeltyp.

Östergarnsberget

Bergsområde beläget centralt på Östergarnslandet. När vid Massarveklint i väster en nivå av 42 m ö h. Berget har höga klintsidor i V, N och O. Kring Massarveklint, men även i övriga klintpartier, har i anslutning till Ancylussjöns maximistånd utbildats grottor och överhäng. I Massarveklint förekommer ett 10-tal större grottor av vilka de flesta är mer än 10 meter djupa. I klinten S om kyrkan har även Litorinahavet vid sitt maximistånd efterlämnat ett flertal grottbildningar och överhäng. Rasbranter kännetecknar detta klintparti. Bergets krön utgörs av öppen hållmark.

I bergets rasbranter växer förvildade valnötsträd. Tallskogen, som i S är kraftigt bevuxen med murgröna, dominerar där jorden är djup. På krönets alvarmarker finns en rik flora med inslag av ett flertal speciella gotlandsarter, t ex gotlandssolvända, kalknarv och många orkidéer. I en svacka i hållmarken ligger Gannemyr med förekomst av torvholmar och ljungrik tallskog. Myren dräneras genom slukhål, vilka sedan mynnar i slutningen i S, där en artrik källmyr är belägen.

Den öppna kulturmarken är framförallt i O utpräglad zonerad med åkerbygd centralt och betesmarker emot bergen.

Hammaren-Grogarnshuvud-Herrvik

Östergarnslandets nordöstra strandpartier karaktäriseras främst av det klintparti som söderifrån sträcker sig upp mot Grogarnshuvud, där det når en höjd av 32 m ö h. Bebyggelse finns nästan enbart vid Herrvik i S. En fornborg är belägen på Grogarnshuvud.

Den i N belägna udden Hammaren kännetecknas av en väl utbildad strandvalls morfologi. Grogarnsberget avgränsas både mot kusten och inåt land av en markant klint. I N är grottor och överhäng vanliga. Rasmassor ger karaktär åt hela klintsträckningen. Vid Herrvik i S har klinten raukartade partier. Grogarnshuvud har berggrundsstratigrafiskt och paleontologiskt sett viktiga blottningar av lagerföljden. Ovanför klinten vidtar hållmark med inslag av våtar.

Hammaren är klädd med gräsrik tallskog. Grogarnsberget platå hyser mycket varierande biotoper. Här växer de sällsynta alvarväxterna gotlandsnarv, alvarkösa och alvarveronika. I branterna trivs mycket stora och välväxta exemplar av fertil murgröna.

De kraftiga snåren under klinten utgör en årsviss lokal för höksångare. I klintbranten häckar korp. Landskapsbilden är storslagen.

Klinterklinten

Berget avgränsas i V, N och O av markanta klintsidor, vilka i NV når en höjd överstigande 40 m.ö.h. I de västra och norra klintbranterna finns ett flertal mycket djupa grottor, vilka bildats vid Ancylussjöns maximistånd. Då bildades också markanta överhäng, vilka framför allt i öster rasat ned och nu bildar blockmarker. I S har vid Ancylusgränsen utbildats en mäktig strandvall. Platån uppe på berget utgörs av ett öppet, något kuperat hållalvar med utpräglad karstsprickighet.

Vegetationen domineras av hållmarkstallskog och öppen alvarvegetation. I S avlöses den krävande kalkvegetationen av mindre krävande arter. Rasbaranten i O hyser en rik ört- och buskvegetation.

Berget utgör ett viktigt inslag i landskapsbilden och är väl synligt i det öppna landskapet och från vägen mellan Gammelgarn och Klinte. Från berget erhålls också en förnämlig utsikt över omgivningarna. V, O och N om berget utbreder sig ett småskaligt kulturlandskap med inslag av genuin bebyggelse.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1993: *Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården*.

Martinsson, M., Nordin, M., 1992: *Ångs- och hagmarker på Gotland. Del 3, Mellersta Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1996: *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.